

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Л. В. Левковська, д. е. н., с. н. с., Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", м. Київ, Україна

Протягом тривалого періоду часу проблеми, пов'язані з розвитком сільського господарства, були основними на сільських територіях, і державна аграрна політика спрямовувалася на сталий розвиток цієї галузі. Концепція сталого розвитку є складною та багатогранною, оскільки вона охоплює не тільки програму дій, але й спосіб життя та мислення. Сьогодні існує багато визначень поняття "сталий розвиток", більшість з яких є варіаціями визначення, даного Комісією ООН з розвитку та збереження навколишнього середовища, відповідно до якого сталий розвиток забезпечує потреби нинішнього покоління, не позбавляючи майбутніх поколінь можливості задовольняти власні життєві потреби. Більше ніж третина населення України мешкає на сільських територіях, і сталий розвиток цих територій є важливою екологічною, економічною та соціальною проблемою. Проте, на сьогодні не існує законодавчої бази, яка б визначала пріоритети, сутність, основні напрями, принципи та методи просторового розвитку українських сіл. Розвиток соціальної інфраструктури села та соціально-економічного середовища відіграє важливу роль у забезпеченні такого розвитку.

Проведення багатьох реформ та трансформацій на селі призвело до значного погіршення екологічної, економічної та соціальної ситуації. В сільській місцевості сконцентровано найбільш значні групи малозабезпечених громадян, що зумовлено переважно низькими доходами населення. Найнижча заробітна плата сьогодні спостерігається у сфері сільського господарства. На сучасному етапі реформування аграрного сектора спостерігається відокремлення сільського господарства від сільських територій. Орендарі та землевласники прагнуть максимізувати свій прибуток,

не враховуючи того, що сільськогосподарське виробництво і сільські території мають тісний зв'язок між собою, а значне підвищення ефективності такого виробництва практично неможливе.

Умови життя в сільській місцевості постійно погіршуються, адже майже кожен другий населений пункт не має навчального закладу для здобуття повної середньої освіти, що ставить жителів віддалених сіл у складне становище з доступом до освітніх послуг. Надання медичної допомоги також є важливою проблемою, оскільки більшість сільських населених пунктів, де немає лікарських закладів, знаходяться на значній відстані від найближчого стаціонару, і це викликає складнощі з доставкою медичної допомоги у разі необхідності. Така ситуація в сільських населених пунктах призводить до вищого коефіцієнту смертності порівняно з містами, а більше третини випадків смерті пов'язані з відсутністю своєчасної медичної допомоги. Зокрема, проблеми із забезпеченням доступу до освіти та медичної допомоги є особливо актуальними у Сумській, Донецькій, Чернігівській, Житомирській та Дніпропетровській областях.

Деструктивні демографічні процеси, гостре скорочення зайнятості та ринку праці, та відсутність основних об'єктів соціальної та інженерної інфраструктури, не лише призводять до збіднення жителів сільських районів, але й піддають під загрозу збереження та розвиток трудового потенціалу, необхідного для ефективного виконання соціально-культурних, виробничих, просторових, комунікаційних та інших важливих функцій. У той же час, ці процеси призводять до збільшення розбіжності між кількістю населення та розмірами сільських територій. Погіршення соціального середовища призводить до зростання кількості сільських населених пунктів, де відсутні мешканці. Зараз більше 1350 населених пунктів використовують привезену воду, оскільки власна вода непридатна для вживання. Системи водопостачання в сільських районах зношені на більше 80%, і відсутні будівлі та технології для поліпшення якості води. Внаслідок цього, жителі багатьох сільських населених пунктів змушені вживати воду, яка не відповідає санітарним нормам.

Досвід країн, як західних (Болгарія, Чехія, Словаччина, Чорногорія), так і наших західних регіонів, підтверджує, що розвиток сільського зеленого туризму не тільки збільшує кількість та різноманітність робочих місць, але також значно покращує інженерну інфраструктуру сіл, соціальний клімат та рівень обслуговування не лише туристів, а й місцевих сільських жителів. Застосування комплексу заходів для покращення благоустрою сільських територій сприятиме закріпленню молоді на селі [1].

Для покращення життєвого середовища та розвитку економіки на сільських територіях, потрібно провести такі заходи: визначити пріоритетні напрямки діяльності в кожному районі, що забезпечать стале та стійке зростання на сільських територіях; створити сприятливі умови для розвитку не лише сільського господарства, але і несільського (наприклад, розвиток малих бізнесів в галузі переробки сільськогосподарської продукції, розвиток народних промислів, зеленого сільського туризму та інших туристичних проектів та побутових послуг); розробити стратегічні плани розвитку кожного сільського населеного пункту на найближчі 20-30 років, з урахуванням усіх факторів, що визначають розвиток даної території; створити умови для реалізації проектів землеустрою сільськогосподарських підприємств, що сприятиме формуванню еколого безпечного, економічно ефективного та соціально справедливого землекористування і ефективного управління земельними ресурсами на місцевому рівні; розробити та впровадити організаційно-економічний механізм, який забезпечить залучення вітчизняних та іноземних інвестицій.

Література.

1. Martyn, A., Shevchenko O., Tykhenko R., Openko I., Zhuk O. & Krasnolutsky O. (2020). Indirect corporate agricultural land use in Ukraine: distribution, causes, consequences. *International Journal of Business and Globalisation*, Vol. 25, No.3, p.378–395. DOI: 10.1504/IJBG.2020.109029